

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Надя Бояджиева, доктор на юридическите науки по
„Международно право и международни отношения“ в
Института за Балканистика
при Българската академия на науките

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на
академичната длъжност „доцент“ по: област на висше образование
2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и
археология, научна област:

Съвременна история: История на европейската интеграция

1. Представяне на процедурата

Със Заповед на Ректора на СУ „Св.Климент Охридски“ РД
38-569/03.10.2022 г. съм утвърдена за член на научното жури в
процедурата по обявения в ДВ, бр. 61/02.08.2022 г., за нуждите на
Исторически факултет (ИФ) в СУ „Св. Климент Охридски“ (СУ),
конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в област на
висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално
направление 2.2. История и археология (Съвременна история:
история на европейската интеграция).

В обявения конкурс се явява единствен кандидат: гл. ас. д-р
Борис Кирилов Стоянов от Катедра „Нова и съвременна история“ към
ИФ на СУ.

Представеният от гл. ас. д-р Борис Кирилов Стоянов комплект
материали е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на
академичния състав и в Република България (ЗРАСРБ), Правилника
за прилагането му и Правилника за условията и реда за придобиване
на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св.
Климент Охридски“ (ПУРПНСЗАДСУ).

Кандидатът Борис Кирилов Стоянов е приложил и документи, които удостоверяват неговата образователна, професионална и преподавателска подготовка: Автобиография Европейски образец; списък на трудовете за участие в конкурса – общо 19 научни труда, от които 18 броя студии и статии, 1 брой монография. Комплектът документи съдържа и списък на всички публикации, в които наред с публикуваните научни изследвания на кандидата, са посочени и учебници и учебни пособия /общо 8 броя/, съставителство /2 бр./, научно-популярни материали /2 броя/.

2. Представяне на кандидата и характеристика на дейността на кандидата (преподавателски и професионален опит във връзка с обявения конкурс)

Борис Стоянов е роден в София. Получава висшето си образование в СУ със специалност история (1995 – 2001) и специализация по съвременна история. Получава образователна и научна степен „доктор“ по Нова и съвременна история (Висша атестационна комисия, 2006) с дисертация, посветена на европейската интеграция в периода 1948-1956 г.

За цялостната оценка на качествата на кандидата е необходимо да се посочи и неговата учебно-педагогическа дейност. Той придобива педагогически и социален опит като учител в две гимназии в гр.София и като хоноруван асистент във Философския факултет СУ като ръководител на семинарни занятия по Съвременна история на Европа на студенти от специалност "Европеистика".

Борис Стоянов има продължителен преподавателски стаж като редовен преподавател в ИФ на СУ. Той последователно заема академичните длъжности асистент, старши асистент и главен

асистент в ИФ на СУ, считано от постъпването си в СУ през 2007 г. (Удостоверение Изх. №251/08.09.2022 г., издадено от Отдел „Човешки ресурси“ на СУ). Преподавателската дейност на Борис Стоянов се изразява в активната му работа първоначално като преподавател по Нова обща история и ръководител на семинарни занятия, курсови работи и практики на студенти от бакалавърските програми на ИФ, а впоследствие и по Съвременна история и титуляр на общи и специализирани лекционни курсове на студенти от бакалавърски и магистърски програми в различни факултети на СУ: в Историческия факултет, Юридическия факултет, Факултета по журналистика и масови комуникации, Факултета по класически и нови филологии.

В допълнение на горното, от Списъка на всички публикации, представен от кандидата е видно, че той е автор на учебници по История и цивилизация, съответно за 8, клас, за 9 клас, за 11 клас, за 12 клас (общо 5 бр.) и на учебни помагала (3 броя). Всички те са свързани в различна степен с темата на конкурса. Те са взети под внимание и допринасят за общата положителна оценка за дейността на кандидата.

Представени са и документи, удостоверяващи преподавателската заетост на кандидата по тематиката на конкурса извън пряката му служебна ангажираност в ИФ на СУ: Справка и документи, удостоверяващи изпълнението на изискванията по чл.105, ал.1, т.2 от ПУРПНСЗАДСУ за изнасяни лекционни курсове по тематиката на конкурса в други ВУЗ (приложени са: Служебна бележка от 26.09.2022 г. за провеждане на лекционни курсове и професионално-педагогически тренинги от Център за професионално образование „Просперитет 21 век“; Служебна бележка от 13.09.2022 г. от Председателя на УС на Кооперация „ИФ-94“, удостоверяваща лекторската заетост

в кандидат-студентските курсове по история; Удостоверение № 804813.09.2022 г. от НАТФИЗ за изнасяне на лекции; Сертификат за преподавателска дейност и участник по Програма Еразъм+ в Индия, препоръка от хабилитирано лице – 1 бр.), както и списък на участия в специализирани формати за история и култура на електронните медии на кандидата през последните пет години (20 заглавия на различни прояви).

От документите и материалите може да се заключи, че Борис Стоянов е работил дълги години със студенти, дипломанти и докторанти. Неговият висок професионализъм като историк, преподавателската му ангажираност и гражданската му активност са демонстрирани нееднократно и в неговите публични изяви в медийното пространство по културни и исторически теми.

2. Оценка на научната и научно-приложната дейност на кандидата

Кандидатът е приложил списък на трудовете за участие в конкурса – общо 19 броя. Приемат се за рецензиране 17 броя научни труда, които са извън дисертацията за придобиване на ОНС „доктор“ и се отчитат при крайната оценка. Приложените за рецензия изследвания не се редуцират поради съвпадение или припокриване с участия в други процедури. Двете приложения – Приложение 18 и Приложение 19, които не се рецензират тук поради ограниченията на тематиката на конкурса, се вземат под внимание при крайната оценка на постиженията на кандидата.

Приложените за оценка студии и статии са публикувани в реферирани национални списания или са доклади в трудове на национални научни конференции и доклади в научни трудове на университети. От тях повечето от изследванията са написани на

български език – 17 броя, на английски език – 1 брой. Всички представени за рецензиране трудове са самостоятелни.

Научните интереси на Борис Стоянов в областта на новата и най-новата обща история с фокус върху историята на европейската интеграция и европейската идея. В същото време, от приложения списък на трудовете на кандидата е видно, че неговият изследователски диапазон е по-широк от заявената проблематика на конкурса.

Специално внимание заслужава монографията ЕВРОПА ПРЕДИ ЕВРОПА. Проектите за Трета сила, Европейска федерация и Съединени европейски щати и тяхната съдба, 1945 – 1949 г., София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2022, която е представена като хабилитационен труд.

Заглавието на изследването, освен че е интригуващо, отразява мащабността на разглежданите теми и проблеми. На 328 страници, съдържанието на книгата е структурирано в увод, четири глави и заключение, бележки, Библиография, Резюме на английски език

В Увода “ QUO VADIS, EUROPA?” авторът заинтригуващо поднася своите разсъждения относно пътя на Европа след Втората световна война. В Първа глава „ARBITER MUNDI: Великобритания, Франция и миражът на Третата сила“ са изследвани сложните отношения между двете водещи европейски сили – Великобритания и Франция, на фона на опустошената следвоенна Европа. Основната задача на автора е да проследи френско-британските инициативи за общата идея за създаване на двустранен съюз, който да се превърне в обединител на европейските демокрации. Вниманието на автора привличат идеите за надграждането на Антантата и създаването на „евро-френски блок“, който да превърне европейските държави в „Трета световна сила“ и алтернативен модел на съветския и

американския модел. Като изследва зараждането на Западен съюз през 1948 г., авторът проследява как идеята за алтернативния модел е изоставена и европейските демокрации се обръщат към САЩ като гарант на тяхната сигурност.

Във Втора глава „Идеите за (кон)федерация и движенията за европейско единство“ Борис Стоянов анализира поведението на двете основни течения в движенията за европейско единство – на федералистите и на юнионистите, като изследва процесите на идейно и организационно развитие; приоритетно са изведени важни събития от процеса на европейското обединение (Европейския конгрес в Хага през 1948 г., създаването на единното Европейско движение и Съвета на Европа). В третата глава – „Проблемите на европейското единство в американската политика до плана Маршал“ акцентите са поставени върху американската политика към Западна Европа през първите две години след Втората световна война и върху Плана Маршал.

Последната, четвърта глава – „Повече желан, отколкото възможен: провалът на американския замисъл за Съединени европейски щати,, е посветена на отношенията между западноевропейските демокрации и САЩ в условията на следвоенно възстановяване на Европа. Изследвани са инициативите на администрацията на президента Х.Труман за създаване на първите европейски институции в областта на европейското икономическо сътрудничество и др. В Заключението Защо Франция? са представени основните изводи на автора.

Борис Стоянов изчерпателно е посочил научните приноси на хабилитационния си труд и в научните изследвания от списъка на трудовете за рецензиране. Намирам, че авторът е направил критична и честна преценка на своите научни приноси и аз ги приемам.

Монографията има несъмнени научни приноси. Тук посочвам само някои от тях, които безспорно я поставят сред най-важните трудове за сложните процеси в европейските международни отношения през първото следвоенно десетилетие:

- Монографията може да се окачестви като първото широкомащабно, задълбочено, научно изследване на европейската интеграция в избрания от автора хронологически период в българската специализирана литература и заслужава висока оценка.
- Монографията представлява надежден, базиран изключително на документални източници в публикувани томове и първокласни научни изследвания научен труд.
- Монографията синтезира и обогатява с оригинални автори интерпретации съществуващото знание по темата в българската историческа литература и представя заключенията на един съвременен учен, относно сложния път на европейските обединителните усилия, конкретните им проявления в историческата обстановка след Втората световна война.
- Монографията има освен научно, също така и практическо приложение. Тя може да бъде използвана като основна книга за изучаване на европейската интеграция не само за специалистите от различни области, но също така в квалификационни курсова за подготовка на дипломати и специалисти в различни министерства и ведомства (като Министерство на външните работи на Република България).
- Практическата приложимост на труда се изразява и във възможността той да бъде използван в учебния процес във ВУЗ по специалностите история, международни отношения, европейстика, балканистика и други. Така например, задълбоченият анализ на мотивите на САЩ в Плана Маршал (в

Трета глава) може да послужи като първокласен източник на знания за студентите, който ще им помогне да разберат американската политика в трудните условия в Европа след Втората световна война. Такива примери за изчерпателен, завършен и добре поднесен анализ на различни въпроси откриваме във всички глави на монографията.

Не е възможно при изследването на такава сложна тема да бъде напълно изчерпана в една монография, независимо от високите ѝ качества, част от които бяха посочени.

Могат да бъдат отправени следните критични бележки и препоръки:

1. Въпреки че Борис Стоянов е използвал важни декласифицирани документи, публикувани в поредицата документални сборници на Държавния департамент на САЩ „Външни отношения на Съединените щати“ (FRUS), и няколко онлайн базирани източници от Президентската библиотека на Хари С. Труман, той не е използвал британските, американските и френските архиви, за да прегледа огромното количество от документи, станали достъпни от началото и средата на седемдесетте години на ХХ век. Пожелавам на Борис Стоянов в бъдещата си работа да има възможност да извърши изследвания в архиви в Западна Европа;
2. В Глава Трета не е дадена достатъчна обща картина на следвоенната обстановка в Европа, особено що се отнася до източноевропейските държави и политиката на СССР в Европа и влиянието ѝ върху политиката на САЩ. Според мен недостатъчно убедително са представени мотивите за политиката на САЩ към Западна Европа. Смятам, че политиката на САЩ може да бъде обяснена като се има предвид глобалната картина на международните отношения непосредствено след войната;

3. Намирам, че авторът надценява степента на намеса на Съединетите щати в европейските дела, включително чрез изпращането на големи по численост американски части за продължително време в Европа. Всъщност, такова решение САЩ да поддържат високо ниво на военно присъствие в Европа за продължително време не се взема от американските правителства до Корейската война, която има голям ефект върху националната политика за сигурност на САЩ, както посочва Самюел Ф. Уелс в последната си книга – *Samuel F. Wells Jr. Fearing the Worst: How Korea Transformed the Cold War*, New York: Columbia University Press, 2020.

Тези критични бележки и препоръки по никакъв начин не омаловажават високата оценка на монографията.

Представените за оценка студии и статии на автора /от Приложение № 2 до Приложение №17 включително/ демонстрират трайния интерес на кандидата към различни аспекти на проблемите на европейската интеграция, като в същото време изследват и ролята на „външните фактори“ за Европа като САЩ и СССР. Общата преценка за публикациите е положителна. Те представляват стойностни научни трудове, които са публикувани в престижни български академични и утвърдени издания. Трудовете имат безспорен принос за историческата наука, тяхната практическа приложимост в учебния процес е безспорна.

Цялостната научна продукция на кандидата заслужава висока оценка. Качеството на научните изследвания, модерното представяне на съществуващо знание и оригиналните приноси на Борис Стоянов се доказват и чрез отражението на резултатите в трудовете на други учени. Свидетелство за това са забелязаните цитирания, които са по същество и са в реномирани научни списания и сборници, посочени в приложената от кандидата Справка с

цитиранията, приложени за покриване на минималните национални изисквания, по показатели Д13 и Д14.

Спазени са количествените показатели на критериите за заемане на академичната длъжност „доцент“, видно от приложената Справка за изпълнение на минималните национални изисквания по чл.2б от ЗРАСРБ за професионално направление 2.2 .История и археология.

Авторовата критична оценка, гражданската позиция и високият професионализъм отличават цялостната научна и преподавателска дейност на гл.ас. д-р Борис Стоянов.

3.Заключение

Кандидатът в конкурса е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“. В работите на кандидата има оригинални научни и научно-приложни приноси и практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа, а неговата научна и преподавателска квалификация е безспорна.

Гореизложеното ми дава основание убедено да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Историческия факултет за избор на гл. ас. д-р Борис Кирилов Стоянов на академичната длъжност „доцент“ в СУ „Св.Климент Охридски“ по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2 История и археология, научна област: Съвременна история: История на европейската интеграция.

гр.София

28 ноември 2022 г.

Рецензент:

(проф. д.ю.н. Надя Бояджиева)